Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Commentarius in VIII libr. philosophicorum Arist. exceptus a Michael Schweizer, mon. Salemitani professo - Cod. Ettenheim-Münster 359

Specius, Johannes

[S.l.], 1596

Quaestio 1a

urn:nbn:de:bsz:31-132384

Visual Library

In 3um Librum Physicorum

Explicatis rerum naturae principiis et causis aggreditur Philosophus in hoc et sequentibus libris passiones commun[es] eorundem corporum explicare. Et in huius quidem libri tribus prioribus capitibus de Motu agit, in sequentibus quinque

Breve compendium eorum quae in hoc 3tio libro tractantur. capitibus de Infinito eo quod ut in 1o cap. dicitur Motus sit continuum, continuum autem et infinitum in ipso continuo primum appareat. De Motu autem agit physicus tum quia

Quare de Motu agat physicus. est passio corporis naturalis, tum quia ignorato motu necesse est ignorari naturam ut in eodem 1o cap. dicitur, Cum Motus ponatur in definitione Naturae et cum eum ignorata natura non cognoscatur nisi per motum tanquam per signum. Aliorum philosophorum exemplo dicemus 1o Quid sit Motus 2do Quomodo a mobili et termino distinguatur. 3tio Ubi tandem in subiecto insit.

Quid sit Motus

Quaestio 1a

Definitio Motus. In Cap. 2. textu 6 hoc modo definitur. Motus est actus entis in potentia quatenus est in potentia. In cap. 3. text. 23. ait Philosophus Motum clarius ita definiri posse:

Alia et clarior definitio. Est actus potentiae activi atque passivi ut tale est.

Dubia quaeruntur. Circa quas definitiones duo quaerenda sunt 1o quam

fit definitum. 2do Omnis definitionibus sensus. Accipitur *Motus latissime acceptus.*
Motus à Physicis 1o latissime pro quacunque actione
et immanente augmenti et actiones voluntatis &
Motus sive actio illa fit inter duos terminos posi
tiuos sive inter positiuum & priuatiuum; sive ea
beat subiectum praesuppositum sive non beat: Quo pa
cto corruptio & creatio quae pro termino à quo
sunt formam pro termino ad quem priuationes; item
creatio & annihilatio motus & mutationes dicuntur. Nec
refert utrum Motus tam late sumptus fiat in tempore
an in instanti; Unde mutationes quoque instantaneas
naturalis est generatio comprehendit. 2do proprie accipitur *Motus proprie acceptus & sic est idem non definitur*
Motus pro mutatione successiva quae fit in tempore inter
duos terminos positiuos & reales et cuius essentia
est ut terminus eius non simul sed per partes acquirat;
& sic accipitur & definitur hoc loco Motus saltem pro
babiliorem sententiam: Licet non desint qui hanc defi
nitionem et generationi & corruptioni accommodari ve
lint ut postea videbimus. Potest autem Motus hic *Motus hic explicite consideratur*
explicite considerari 1o ut est actus agentis sive mo
uentis, id est ut ab agente tanquam ab efficiente causa
effectiue prodit. 2do ut est actus mobilis in quo *2do.*
subiectiue inest. His positis quaeritur utrum *Quaestio.*
Aristoteles definiuerit motum ut est actus quidam moue
ntis an ut est actus mobilis. Et ex 2da quidem de
finitione plane constare videtur eum definiuisse motum

utroque modo sumptu. Nam activum ibi nihil est aliud quam movens et passivum mobile, siquidem tamen videtur eum definivisse motum illum 1 moventis

Responsio

Quomodo Motus hic definitus sit.

effectus et proprie loquendo solius mobilis actus est. Neque hic tricae sunt causa necessaria sit utrumque in definitione ponendus: Nam motus improprie tamen vocatur actus

Motus improprie tamen dicitur actus efficientis moventis.

moventis quatenus movens est sicut et liberatio operantis cuiusvis operatio quatenus operans est. Motus autem proprie est actus illius in quo subiective inest;

Quid Motus proprie sit.

sed subiective inest in passo ut infra patebit. Motus tamen est actus passivi seu mobilis et consequenter hunc actum proprie hic definit Aristoteles.

Explicatur definitio.

Ad definitionem quod attinet notandum est in ea 4 has voces Actus, Entis, In potentia, Et reduplicatio illa quatenus

Quae dicatur actus.

in potentia. Actus dicitur quicquid actuat ac sumitur abstrahendo a modo actuationis; et duplex est in

Quis actus perfectus.

proposito nostro perfectus et imperfectus. Perfectus est ille qui nihil habet admixtum potentiae et qui est in esse suo completo ut calor summus v.g. et albedo albissima ut

Quis imperfectus.

Actus imperfectus est duplex.

sic loquar; Imperfectus actus ille est qui non est in suo esse completo; et hic item est duplex: Nam uno

1º

modo dicitur ille actus imperfectus qui est in esse misto de gradu et augmento(?) ut calor in aqua quatuor(?) ex v.g. graduum: qui calor licet sit actus aquae existentis in potentia ad complementum illius caloris

non

nō est tn̄ actus aquæ quatenus ē in potentia ad com
plementum reliquorum graduum cum ultimus gradus
caloris amplius augeatur ut si augeatur sr̄ g potentiali
tione illorum per se augeatur. Ideo actus imperfectus eius.
dr ille q est in esse imperfecto non tn̄ quieto sz
tendente et quasi fluente ad ultimum complemen
tum formæ: sic calor aquæ tunc v.g. graduum ipse mōdo accipitur actus imperfectus.
si sine interruptione et interpollatione tendat ad
octo gradus dr ee actus mobilis aquæ sic: et sic acci
pit in definitione nomen actus & talis actus ē motus.
Et hæc tendentia ad ulteriorem gradum sive actu
perfectus ee forma ē et essentia Motus ita ut si a
motu subiectus hic seu hæc successiva forma sine inter
ruptione aut spatio tollatur motus fortr tollatur. Mo probatur Motum ee actum.
tum aut ee actum probatur Id quo aliquid fit actu
ē actus sicut id quo aliquid fit actu album est
actus eius. Sed motu id q erat in potentia fit actu;
nam aqua q erat in potentia ad calorem per motum fit
actu calida ergo motus est actus. Dr aut actus Quare Motus dicatur actus entis.
entis l existentis; Ens n. hic non ē transcen Ens quomodo accipiatur.
dens sz idem q existens. Causa vero cur Aristoteles non
dixerit actus corporis ē hæc qa nondum constat utrum Quare Aristoteles non dixerit actus corporis.
omne q movetur physice sit corpus; Id q nihil
ē demonstrabile. Insinuat aut Aristoteles hac voce
entis subiectum Motus. Dr porro actus entis Quare dicatur actus in potentia.
q ē in potentia ad complementum sui illius actus

seu formae: et recte quidem nam motus est actus eius subiecti seu passi in quo spem recipit; sicut anima est actus animati quia et solum recipit in animato: sed non et solum recipit motus in subiecto quod est in potentia et in eo quod habet aliquam formam sed non complete; est tamen in potentia ad illam formam completè habendam ut calefactio non invenitur nisi in eo quod non habet calorem complete est tamen in potentia ad augendum sine interruptione perfectum calorem quo habito cessat motus seu calefactio.

Quare dicatur quatenus in potentia.

Caeterum quod motus sit actus subiecti in potentia quatenus est in potentia probatur quia subiectum non movetur quatenus in se ratio de forma habet ut patet; nec movetur quatenus forma iam in esse completo habet quia sic quiesceret; nec movetur quatenus formam habet imperfecte sine tendentia ad reliquas formae partes augendas quia sic et quiesceret subiectum sub illo imperfecto esse formae: ergo subiectum tantum movetur quatenus iam habet aliquid formae et quatenus non totam complete sed est in potentia ad illam perfecte completeque habendam: Nec tendit subiectum ad formam ut est in actu quorsum enim tenderet ad id sibi comparandum quod actu iam obtinet. Ergo tantum tendit ad formam quatenus est in potentia. Ex quo

Probatur

2

Sexta quaedam

clarum est ad rationem essentiam motus spectarent sit pars iam acquisita pars adhuc acquirenda: Ex quo

pstiati motu recipio & incipere requirere successi — *Alia sequela.*
onem cum aliquo ut non haberet statum augmentatum
ut nō augenda sū quin possit ēē augmentum hac
augendum simul & conspatio eiusdem. Ex his
sequitur 1° sub definitione motus non continentur generatio — *Reijcitur definitio motus 1° generatio*
nem quia generatio fit in instanti nec forma substan
tialis ita per partes introducitur sed simul in momen
to tota acquiritur atque adeo non potest esse in potentia ad qua
litates ulteriores. 2do sequitur sub ista definitione — *2° de acquisitione formae, tum corruptione*
non contineri formarum corruptionem & amissionem.
quatenus tales sunt: Nam in corruptionibus terminus
ad quem sit privatio ac nisi valde abusive potest
ut motus iste per quem talis privatio velit acq
uiri actus appellari privationis. n. tamen abest ut sit
actus ut potius sit privatio actus. Si quis tamen nomina
confundere & album nigrum vocare velit totaque
definitionem ita explicare: Motus est actus eius entis
quod est in potentia ad aliquam formam quatenus est in
potentia pura sit: ad illam formam tum videtur quidem
aliquo modo convenire generationi & corruptioni: cum
n. cur materia suscipiat formam substantialem est quia
non habet illam & quia in potentia sit ad illam ha
bendam; Verum nec ita quidem ista motus de
finitio dictis mutationibus conveniret: Quatenus
n. materia sit ad formam substantialem in potentia

nō tñ reperit illa successio quā motus nā̃a exi-
gerent ut ex dictis est manifestum. Sed ita
non accepit Aristoteles motus descriptionem ut hi volunt:
Motum n. proprie dictum definire propositum illi fuit; id quod
colligitur q. nullam aliam motus proprij dicti descriptionem tradi-
dit; q. item ultima descriptionis verba expresse successionem
& tendentiam ad gradum ulteriorem significent; q. denique in-
stitutum sit nova Entelechia & energia quibus utitur ibi
Aristoteles tribui privari termino corruptionis.
De altera descriptione diximus hic eā hoc nō ee attingendā
Motus ē actus potentia activi seu eius quod agere po-
test passivi seu eius quod pati pot quatenus talia sunt.
Alij hoc nō explicant: Motus ē actus potentia activi
. agentis seu moventis; & passivi . patientis seu
mobilis alia tamen atque alia ratione. Enim per motum
& mobile deducitur ex potentia passiva ad actum, &
movens ex potentia activa ad effectum suum: Et sicut
mobile successive movetur & cum perfecte obtinuit
formam desistit moveri: sic movens successive mo-
vet & cum perfecte formam produxit desinit movere

Discrimen inter motum ē actus respectu agentis mobilis 1m.

Verum in hoc multiplex ē discrimen. Pro ea motus respe-
ctu agentis ē actus perfectus eo quod per motum movens
det aliquid; dare autem aliquid alicui ē perfectionis.
Respectu mobilis ē imperfectus quia mobile accipit
perfectionem ab agente in se productam. 2do

2dm.

Motus respectu mobilis respicit potentiam passivam

respectu mouentis potius actionis. 3o quia respectu 3m.
mouentis producitur a forma respectu mobilis tendit ad formam. Colliges hinc recte a quibusdam
dici motum esse actum potentiae actiui seu eius quod agere
fit improprie; esse vero actum potentiae passiui seu mobilis proprie. Omnia mutatio agentis seu mouentis
ab habitu ad usum eius non est proprie motus eius
ut hinc patet 2do de Anima text. 57. Mutationem
quae in agente fit ex forma seu habitu ad operationem argat esse alterationem.

Soluenda sunt breuiter argumenta quae contra obijci solent. 1o Motus Obiectio 1a.
cum sit via ad ens potius definiendus erat per potentiam
tanquam per genus quam per actum. Ergo definitio non est bona.

Respondetur negando consequentiam: Est enim motus definiri per actum Solutio.
commodius rectiusque omnium conformius unde constat per quam motus
ad eum [illegible] ac [illegible] sententiam. Idem enim esse in
forma augescita: sed forma est actus non potentia ergo etc.
2do [illegible] Motus est quaedam operatio sed operatio actus est non
potentia ergo etc. 3o Motus est definiendus per potentiam sed non
tanquam genus sed potius tanquam per differentiam. Quaeres tamen Quaestio
sitne potentia magis de ratione et natura motus quam actus.
Respondeo potentiam esse magis quam actum: quia actus ponitur Responsio.
loco generis potentia loco differentiae; differentia autem magis
attingit quidditatem rei quam genus. Deinde
quia res quae mouetur non mouetur respectu forma

quã ea et qa ea gessit in illa q mouet pp
formã quã rondum et sz et rabere: q potia
plus facit ad roem motg quã actg.

2da obiectio. 2do obijci defio motg n e adaequata definito
Prob. Ant. q nõ e bona. Prob. Ans qa nõ quenit motui
locali q. Probatr Ans qa q mouet localit
nõ e prig sub actu impfecto tendente ...
impleta forte ad actu pfectioré quonia terming
motg localis e ~~ubi~~ ubi sinlocg qa n et latitudi
nem & grads pfectionis sicuti qualitates eum
nõ suscipiat magis & minus: Et idem ...
fõe de augmentatione. Addo q mobile p motu loca
Solutio. lem nihil acquirit q in spo inhaerat. Rndeo cum
Zuanello 3 phys. q 2. q sicut motg ad qualitatem
ptinet sub ista dfinitioe q sn intensione proce
dat ab esse impfecto ad pfectum: & motg aug
mentationis q perinde tenore progrediat ab esse
ming extenso ad esse magis extensu; ita quoq
motg localis sub eadem defioe ptinet nõ q mobile
prig p motum localem acquirat ~~locu~~ locum impfectu
postea pfectum; sz q motg localis mobile ma
gis atq magis ad locu propositu admoueat & ap
propinquare faciat quo tn parto gessit mo
bile, sicut gestare solet cum qualitate pfe
ctam calorem. Ncq. et acuebit vire quoda

mino possidet. Neque opus est ut per ordinem motus tale quid · *Quid ad motum requiratur.*
cunguatur quod intrinsece insit in mobili, sufficit si insit
ita ut mobile ab illo denominari extrinsece possit
sicut res a loco dici solet locata quemadmodum a qualita-
te caloris a qua dicitur calida intrinsece tamen non ex-
trinsece. Quamvis distantia mobilis a loco mo-
to non incommode dici possit imperfectio approximatio-
nis seu indistantia perfectio: Quo fit ut absolu-
te quoque dici possit motum localem ut et motum
augmentationis esse tendentiam ab imperfecto ad per-
fectum.

Est 3m dubium utrum definitio motus univoca sit an · *Dubium 3m*
analoga. Respondeo breviter cum Soto 3 Phys. q. 1. conclus. 2. Si · *Solutio*
motus sumatur materialiter videlicet pro forma quae per illum acq- · *Quomodo motus non sit univocus*
uiritur non esse univocum, consequenter definitionem ut sibi
illi convenientem univocam non esse. Cuius ratio est:
Quia nihil datur commune univocum ut ad omnia ut ad
certa quaedam summa genera. Ergo neque aliqua communis
forma quae motui in genere quoque et communi respondeat.
Et hinc respexisse videntur authores plerique qui
et motum et definitionem eius univoca esse negarunt.
Quod si non motus fortur sumatur ut videlicet dicit · *Quomodo sit univocum.*
successivam illam termini sui seu formae ad quam
perfecte quadam ordinatam tendentiam non improbabi-
liter dici potest motum esse univocum atque adeo univoca

Et hoc explicari potest: Quemadmodum enim mobile aliquod successive
augetur qualitatem ita et quantitatem ita quoque
nobis augescere ... et quod non illa communis univoce conve-
Tres proprie dicta species motus. nit tribus istis motus proprie dicti speciebus loca-
li augmentationi et alterationi. Quod signi-
ficat totius motus diversitatis terminorum ex omni spe-
cifica neququam ex generica provenire censenda
est. Confirmatur et inde: Quia alioquin non illa
communis motus conveniret uni speciei prius ac proprie
et per illam ceteris analogiam ad illam principale
habentibus quod est absurdum. Sive enim locali principali-
tatem tribuamus ut facit Pererius, sive altera-
tioni ut alii volunt sequitur reliquas motus duarum specie-
rum reliquarum non esse proprie sed tantum analogice
dictos quod omnino videtur absurdum contra sententiam et com-
petentiam. Quia tamen motus realiter identificatur cum
suo termino et actus in speciei de hoc fonte potius
est asserere motum non esse univocum sed analogum
absolute loquendo.

Dubium 2dum. Secundum dubium est cum constet ex doctrina Aristotelis mo-
tum omnem esse successivum et continuum ea ne modo conti-
nuitas illi conveniat quo modo convenit successio. Re-
Solutio. spondetur non eodem modo utramque illi esse tribuendam.
cap. 10 Probatur quia successio ut ex dictis constat ita mo-
tui convenit ut redundat in speciem totius et extrinsecam;

sin. eet qd permanes ac stabile motus n̄ eet, quippe
nihil q manet quatenus eiusmodi ē inceptum in
ilg monet maneat: Sz 2o de continuitate dici
n fit q continuitas non pertinet ad essentiam motus.
Minor po qa motus formalit ut sic ē augmentatio
forma per partes: Sz augmentatio ista formalit nō est
continuitas q motus quatenus motus formalit et essen
tialit continuitatem non includit. 2do pro. protr. ndo.
Motus ex rõe sua ē Ens incompletum, cum sit
ut dictum ē progressio seu via formae imperfe
ctae ad perfectiorem; Sz continuitas ipsius est
completum; quandoquidem aāa continuitatis q in eo,
inveniat solummodo consistit in extendendo continuae
successiva augmentationem formae q̄ rõe nō designat
at incompletum qd sicuti nec continuitatem
onib aliarum specierum quantitatis continuae ergo
motus in sua essentia non includit continuitatem
alioq idem eet Ens incompletum et completum
ut saltem incompletum ex completo constaret
q fieri nequit.

Contra hac obijci solent quaedam nō contemnenda 1o contra
id q successio dicatur in essentia motus includi hoc mō: Obiectio 1a
successio motus nihil aliud est quam negatio ~~existentia~~
existentia simultanea partium ipsius: Sz nulla

Solutio — negaõ ptinet ad essentiã entis positiui. R. Resp. neg.
Maiorẽ: Quia licet successio motus p negaõem expli
cet᷑ ??? tñ eius in negaõe reuera non consistit, sed
in entitate positiua q. videlicet una ps post aliam sibi
pri quedam sequat᷑.
2da obiectio — 2do obijcit᷑ si successio esset
de essentia motus Motus eet successio successiõis consequẽs
e absurdum. Ergo sequela probat᷑ q.a successio ãe ess
nisi alicuius rei successio sed non alterius rei q.
Solutio — ipsius motus. Negat᷑ sequela ad probaoẽ dr q. q.uis
motus e᷑ fluxus formæ ita et ee successionem cuiusli
cuius una ps post aliam acquirit᷑: Verũ hæc ipsa su
cessio q. formæ p accns tantummodo quemadmodum
essentialit᷑ includit᷑ estq. successio motus quatenus una
pars post aliam acquirit᷑. Neq. tñ sine recte
infert᷑ motũ ee successionem successiõis sed dun
taxat illũ continere successionem in sua essentia.
Itaq. falsum e illud q. in antecedente probare
sumebat᷑ videlicet successionem n. ee successione alterius
rei quam motus.
Obiectio 3tia — 3tio contra id q. confirmitatis acget essentialit᷑ conue
nire motui: Motus e fluxus formæ q. paulatim acqui
rit᷑ aut fluxus nihil e aliud quam continuata eius
Respondet᷑ — successio. Ergo. Respondet᷑ motum quidem oio ee fluxum
sed eiusm fluxum in essentia sua non includere continuitat᷑

sz tantummodo successionē; licet ea successio motus
sñ continuitate nunquam existat. Tertio Si continui *obiectio 3tio*
tas non pertineret ad essentiam motus separata per intellectum
continuitate ad huc perfecta remaneret perfectè motus essentia
Sequens e impossibile Ergo & antecedens probatur ꝯsequentia Minor qua
tunc motus constaret mutatis esse quæ sunt indivisibili
iam partes illius copulantia, ut non. Si non consta,
et Ergo motus secundum suam essentiam non esset mutatio
una sz plures; quia eius partes nullo inter se nexu
o essent connexæ imo divisæ ac discretæ. Si
nstaret mutatis esse: Ergo motus natura & essentia cum
sdem mutatis esse ab intellectu genitus Si hoc quod ab
tellectu cum successione intelligeret: Quia ni possit tendere
m ijsdem mutatis esse applicatum motum successi,
ne carere posse: Ergo motus in sua natura & essentia conti
nitatem includit. Adde his authoritates philosophi
in 4. physi: cap. tex: 99. ostendit magnitudinem
otum & tempus continua esse; quod item asserit tum 5. *probatur ratio authoritate*
Metaph. cap: 13. tex 18. tum in libri huius initio.
Respondetur concedendo sequelam maioris. Ad minoris *Solutio*
probationem dicitur motus partes neque mutatis esse copula
tas neque et divulsas aut discretas fore con,
cipiendas sz ut sine interruptione fluenter continu
itate quadam negativa, ita ut tunc ut cuiusvis partes

nec dicant divisæ nec continuatæ: non divisæ quia
perenniter fluunt partes nulla interposita: non continua
ta quia non cohærerent sibi punctata esse consunt
nexus ac terminus ipsius motus partes copulantes. Ad
Respondet ad Aristotelis authoritatem Aristotelis authoritates respondetur ipsum fortasse non quoniam
quam continuitatem esse passionem ad motus naturam
Objectio alia & etiam per prius consequentem. Si dicas Aristoteles
vocat motum quantum per accidens ratione temporis ut videre est
in Log: cap. de quanto: Et in 4 Phys. c. 11. tex. 99
ait: Motum esse continuum propterea quod movet: ergo continuitas
dicenda non est passio per se ac per prius motus naturam
Solutio consequens. Respondetur motum triplicem sibi vendicare
Motus triplicem sibi vendicat continuitatem continuitatem: Unam ratione durationis quam consimili
1a ratione motus tempore fit: Alteram ratione subiecti in quo
2da inhæret; nam sicut albedo cæteraque accidentia ma
terialia diffunduntur in subiecto eiusque extensione
• dividuntur ita & motus ut in 6 Phys. c. 4. tex. 33 demon
3tia stravit Aristoteles: Tertiam sibi peculiarem & intrinsecam
quam consequitur ipsam formæ acquisitionem ut veram eius
passionem. De prima continuitate intelligendus est Aristoteles in prædicamento
Quantitatis; De 2da in 4to Physico de
3tia sermo est in præsenti disputatione de qua etiam agit
idem philosophus in 5to Metaphys. c. 13. tex. 18 ubi ait
et motum non esse continuum nisi ratione subiecti sicuti album

& alia ad qnq auctam sycie formæ ad qua ten
dit seu quatenq e forma acquisita.

Utrum Motq realiter distingua
tur à mobili & termino

Quæstio 2da

Mobile nil e aliud qz subiectum motq: terminq ad Quid sit Mobile.
quem (ut hoc n. loquimur) e forma p motum ac Quid terminq sequ.
quisita ut qualitas quantitas ubi. Pt aut
tam terminq quam motq 2bq modis considerari Motq & terminq duobq modis poss considerari.
o realit & subiectu entitatem 2do formalit & cum 1o
nexionem progressionæ ad perfectum. Fris posi 2do
o nram hac de re sententiam paucis afsertionibq
claramq.
Afsertio 1a Motq realit idem e cu termino auq Afsertio 1a
distinguit ab illo rœ & formalit. Conclusio
hæc e cois fere omniu ad tm de latione et
motu alterationis & augmentationis. Et probat
o ex stante q septu +lo afserit motu non ee ptr Ens perfectib
er ad quas est motq & motum nd distingui
realit à termino suo ut nd pani potit illum
o loco nisi pretaut. 2do ptr rœ qa si motq
et entitas alia distincta v.g. à calore q per 2do ptr rœ.
illum acquirit sequeh ignem qn calefacit aqua
duas simul qualitates producere formam se-